

Наталія Володимирівна Шевченкоканд. екон. наук, доц.
ORCID 0000-0002-1815-7554,*Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів,***Галина Іванівна Пушак**канд. екон. наук, доц.
ORCID 0000-0002-2487-8374
e-mail: gpush@i.ua,*Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ЛІЗИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ КРИЗИ

Постановка проблеми. Багаторічна пандемія COVID-19, інфляція, воєнне вторгнення на територію України значним чином вплинули як на розвиток економіки країни в цілому, так і на окремі його сектори, на окремих суб'єктів. Значною мірою негативний вплив відчув і кредитний ринок, на якому важливу роль у забезпеченні процесів кредитування суб'єктів господарювання та домогосподарств займають лізингові компанії.

Вітчизняні лізингові компанії забезпечують не лише кредитні потреби суб'єктів, а й сприяють залученню додаткових інвестицій, розвивають ринок імпорту промислової техніки, машин, запчастин та устаткування. Вони стимулюють оновлення основних фондів підприємств, раціоналізують управління кредитними ресурсами, створюють умови для фінансової співпраці різних суб'єктів господарювання. Проте, через кризові явища ринок українського лізингового кредитування не здатен забезпечити потреби підприємств, як у кредитних ресурсах, так і у технічних засобах (основних фондах).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку ринку лізингових послуг в Україні досліджували такі вітчизняні вчені та економісти: О. Стойко [1], В. Станько, С. Станько [2], Т. Васильєва, А. Бойко А. [3], О. Смірнова [4], В. Зайцев [5] та інші. Проте залишається актуальним питання визначення основних проблемних аспектів щодо розвитку кредитних спілок в Україні, оцінка рівня укладених лізингових угод.

Метою даного дослідження є систематизація та аналіз основних негативних факторів, що впливають на діяльність лізингових компаній в Україні та визначення напрямів щодо їх зменшення враховуючи економічний стан економіки країни.

Для досягнення поставленої мети використано методи порівняння та синтезу, статистичного аналізу щодо діяльності лізингових компаній та системного підходу до групування факторів, а також структурно-логічного узагальнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лізинг — це сучасний ефективний економічно-фінансовий та інноваційний інструмент, який забезпечує суб'єктам господарювання, фінансовим установам та фізичним особам модернізацію основних засобів, збільшення

прибутку, зменшення витрат щодо отриманих кредитних коштів. Також важливим моментом лізингового кредитування є можливість швидкого отримання нового устаткування, машин чи техніки у власне користування та додаткових послуг щодо їхнього обслуговування.

У практичній діяльності вітчизняних лізингових підприємств об'єктом лізингу виступають: техніка, машини, промислові машини, будівельна та промислова техніка, автомобілі (легкові та вантажні), скутери чи мотоцикли, різноманітні запчастини тощо. Відповідно суб'єктами, які закумульовані у три основні групи є: лізингодавець, лізингоотримувач та виробник предмету лізингу.

Головними перевагами розвитку лізингових компаній на ринку кредитних послуг є можливість орендарям (фізичним та юридичним особам):

- швидкого отримання устаткування чи техніки у користування;
- отримання більш професійного обладнання чи професійної техніки у користування;
- обслуговування безпосередньо у лізинговій компанії чи компанії, яка з нею співпрацює;
- вибору умов та термінів кредитного лізингу з врахуванням власних інтересів;
- додаткового консультування та навчання (пов'язаного з технічними особливостями техніки чи машин, новизною розробок);
- отримання меншого відсотка за лізингове кредитування, ніж банківський;
- у будь який час повернення отриманих по лізинговій угоді машин, устаткування, техніки;
- оформлення оренди або привласнення на вибір лізингоотримувача.

Правове регулювання лізингових операцій бере початок з розробки і прийняття УНІДРАУ Конвенції про міжнародний фінансовий лізинг (1988 рік), яка набула чинності в Україні у 2007 році, а також забезпечила внесення значних поправок до Закону України «Про фінансовий лізинг» [8]. 12 вересня 2019 року Верховна Рада ухвалила новий закон, який змінив політику регулювання небанківського лізингового ринку в Україні (закон про «спліт»). Відповідно до нового закону, Національний банк України взяв на себе регулювання та нагляд за лізинговим ринком України.

Проте, даний закон в повній мірі не забезпечує захист прав лізингодавців та лізингоотримувачів, врахування особливостей окремого судового регулювання лізингових спорів, а також визначення окремих питань щодо укладання договорів залежно від суб'єкта – лізингоотримувача. Варто зазначити, що саме законодавчо-правовий аспект має найбільш важливий вплив на розвиток лізингових послуг, надання якісних продуктів.

Згідно з дослідженнями Solifi Group Leasing Report [9] Україна посідає лише 41 місце за обсягом надання лізингових угод, хоча обсяги промислових підприємств в Україні, а відповідно і потреба в техніці (промисловій, сільськогосподарській, будівельній тощо) у рази вищі, ніж у деяких розвинених країнах Європи.

Зниження попиту на лізингові товари та послуги значною мірою пов'язане з пандемією, яка вплинула на діяльність багатьох вітчизняних підприємств, значна кількість яких скоротила обсяги виробництва і реалізації продукції, що в свою чергу вплинуло на рівень прибутковості і ліквідності, знизилася потреба в оновленні основних засобів. Та окрім промислових підприємств (як щодо їх кількості, так і прибутковості), негативні зміни торкнулися і лізингових компаній. Загальна кількість зареєстрованих лізингових установ впродовж 5-ти років (2017-2021 рр.) скоротилася на 46 одиниць, проте кількість лізингових установ, що отримали офіційну ліцензію на провадження діяльності на території України зросла на 10 одиниць (рис. 1).

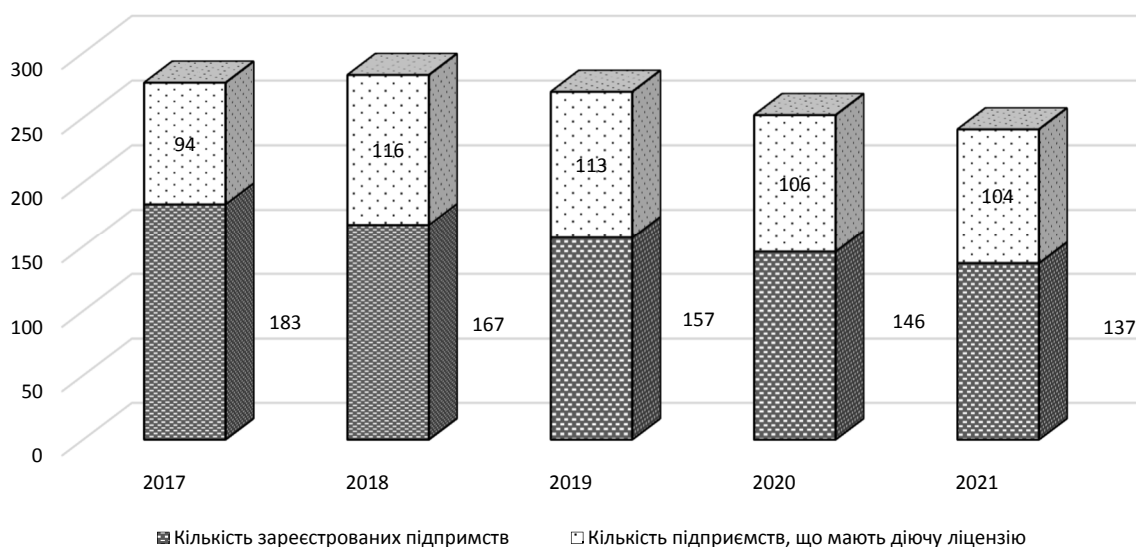

Рис. 1. Кількість лізингових установ в Україні впродовж 2017-2021 років, од.

При цьому кількість договорів фінансового лізингу, укладених українськими компаніями, склала у 2017 році 7 699 угод, у 2018 році – 8 738 угод, у 2019 році – 12 363 угоди, у 2020 році – 13 486 угод та у 2021

році – 12 306 угод. Це в свою чергу збільшило загальну вартість діючих договорів фінансового лізингу (рис. 2) з 22 417 млн грн у 2017 році до 47 792,6 млн грн у 2021 році (приріст склав 25 374,7 млн грн).

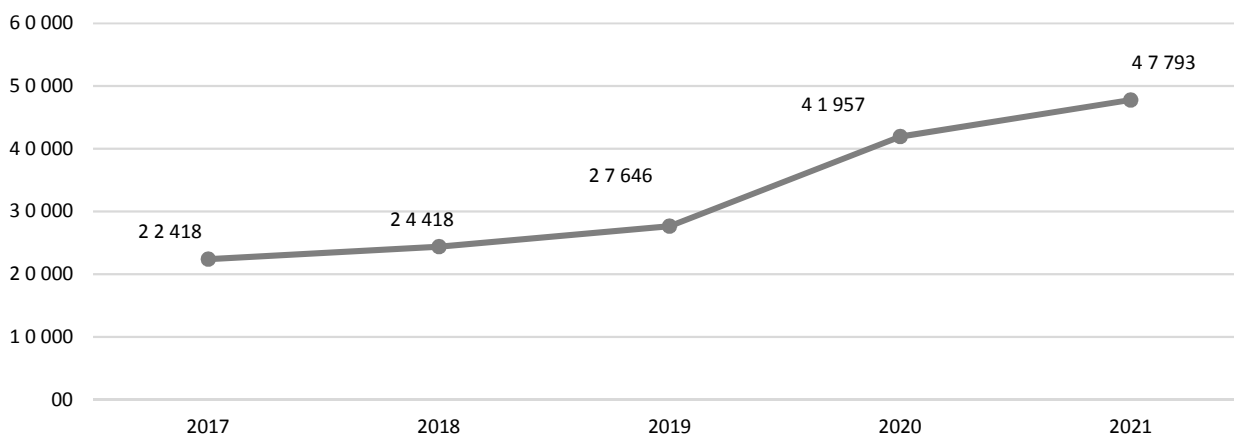

Рис. 2. Вартість діючих договорів фінансового лізингу українських компаній впродовж 2017-2021 років, млн грн

Як свідчить проведений аналіз вартості укладених лізингових договорів за галузями виробництва у 2021 році найбільш активно вони укладались у сфері сільськогосподарства (рис. 3). Друге місце зайняли

сфера послуг і транспорт (кожна близько 50% від вартості укладених договорів лідером), на третьому місці – будівництво (20% від вартості укладених договорів лідером).

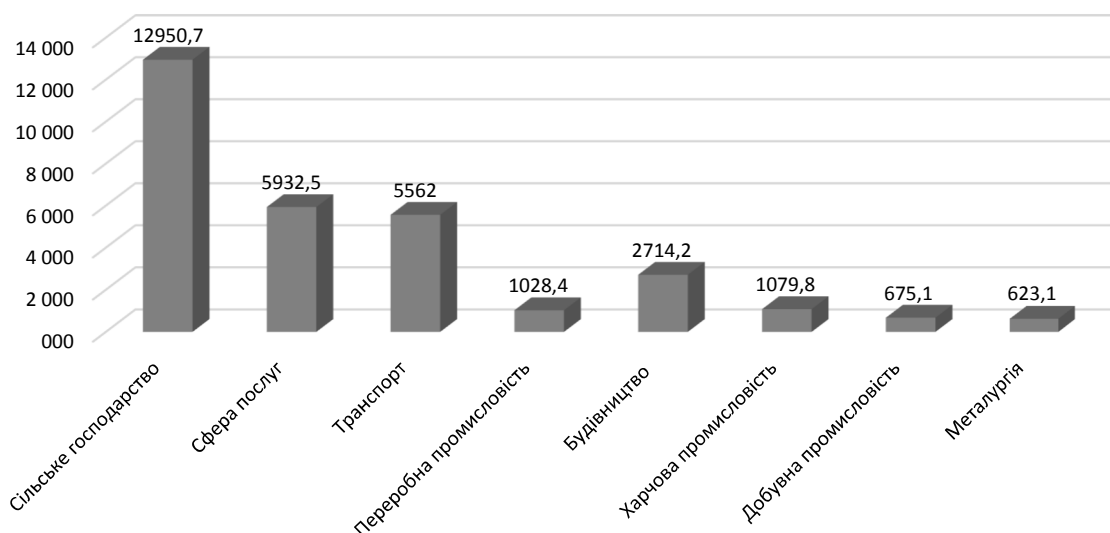

Рис. 3. Вартість лізингових договорів за галузями у 2021 році, млн грн [7]

Середня терміновість укладених лізингових договорів складає від двох до п'яти років, а найпоширенішими об'єктами угоди є трактори (35%) та різні види сільськогосподарської техніки: комбайни (11%), техніка для обробітку ґрунту (10%) та сіялки і жнивварки (9%).

Негативних змін зазнали обсяги поставки техніки, машин, устаткування у зв'язку із знеціненням національної валюти у порівнянні з іноземною. Окрім збільшення вартості техніки, устаткування, машин зросли і ціни на комплектуючі до професійної техніки і відповідно вартість обслуговування. У зв'язку з цим за останні роки спостерігається зміна ринків закупівлі – з Європейського та Американського – на Азійський (зокрема Китай та Тайвань).

В Україні ще й досі відсутня ефективна державна підтримка лізингових компаній, проте наявна жорстка система оподаткування та контролю лізингових компаній як посередників ринку капіталів. У липні 2020 року нагляд за діяльністю лізингових компаній в Україні покладено на Національний банк, що мало б сприяти їхньому розвитку у майбутньому.

Варто зазначити, що більше 80% предмету лізингової угоди складають саме об'єкти (машини, техніка, устаткування тощо), які виготовлені поза межами України, і лише трохи більше 10% – вітчизняні. Як зазначають у лізингових компаніях, національні виробники здатні зацікавити вітчизняні компанії і тим самим підвищити розвиток лізингових послуг. Але для розвитку вітчизняного лізингу, який буде пов'язаний з вітчизняними виробниками, необхідні інвестиційні ресурси.

Як зазначає Національний банк України у Книзі «Майбутнє регулювання небанківського лізингу» [7] сьогодні лізингові компанії обмежені у можливостях щодо залучення додаткових коштів, що основною мірою спричинено війною та постковідним впливом на економіку. Основними джерелами фінансування були авансові платежі (30%), кредити банків (28%) та власний капітал (27%). Проте таких джерел є недостатньо для майбутнього розвитку лізингових компаній, вони повинні стати активними суб'єктами інвестиційного ринку як в Україні, так і за її межами. Важливо, що

лізингові компанії повинні повертати частину доходу за користування банківським кредитом, який перевищує лізинговий кредит компанії.

Окрім того, існують внутрішні фактори, що пов'язані безпосередньо з діяльністю лізингових компаній, а саме:

- відсутність чіткої та своєчасної подачі фінансової звітності лізингових компаній відповідно до міжнародних стандартів;
- небажання проводити внутрішній аудит діяльності (хоча б раз у три роки для пошуку напрямів власної фінансової оптимізації);
- відсутність розрахунку показників фінансового стану та потенціалу;
- відсутність розробленої програми управління ризиками;
- відсутність маркетингової стратегії (розвинуті сучасні сайти, проведення конференцій та вебінарів) інформаційного розвитку;
- низький рівень довіри до регуляторів ринку кредитних послуг.

Висновки. Аналізуючи основні проблеми діяльності та розвитку лізингових компаній, їх доцільно згрупувати за наступними видами:

- споживчі проблеми (низький рівень обізнаності серед представників малого та середнього бізнесу стосовно переваг і специфіки лізингу);
- управлінські проблеми (недостатній рівень менеджменту та отримання міжнародного досвіду вітчизняних лізингових компаній);
- маркетингові проблеми (низький рівень системи маркетингу діяльності лізингових компаній, їхня популяризація на ринку);
- конкурентні проблеми (жорстка конкуренція банківської системи, яка надає послуги дешевші, ніж лізингові, володіє значним фінансовим потенціалом, може запропонувати повний спектр фінансових послуг; незначна конкуренція на лізинговому ринку, яка б сприяла стимулюванню розвитку лізингу, стабілізації та розширенню його позицій на фінансовому ринку);
- фінансові проблеми (недостатній рівень ділової активності та фінансової стійкості лізингодавців);

– ресурсні проблеми (формування лізинговими компаніями неефективної структури джерел фінансування лізингових операцій із обмеженими можливостями фінансування лізингових операцій і короткостроковим терміном кредитування банківськими установами лізингової діяльності);

– технічні проблеми (відсутність у вітчизняних лізингових компаніях ефективної уніфікованої системи автоматизації проведення лізингових операцій);

– кон'юнктурні проблеми (пов'язані з нерозвиненістю інфраструктури ринку лізингу);

– проблеми регіональної та галузевої концентрації (нерівномірний розподіл надання лізингових послуг у різних галузях економіки).

Тому, подальші дослідження щодо діяльності лізингових компаній доцільно зосередити на пошуку та розробці напрямів удосконалення їхньої діяльності на ринку кредитних послуг України, враховуючи негативні фактори та кризові явища, що на них впливають.

Список використаних джерел

1. Стойко О. Я. Лізингове кредитування як інструмент капіталізації аграрного сектору економіки. *Наукові горизонти*. 2019. № 4 (77). С. 58-66. DOI: <https://doi.org/10.33249/2663-2144-2019-77-4-58-66>.

2. Станько В. Ю., Станько С. В. Лізингова форма кредитування у сфері підприємництва. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Вдосконалення фінансово-кредитного механізму забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та сільських територій». URL : <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1961/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%A2%D0%95%D0%97.pdf#page=165>.

3. Васильєва Т. А., Боїко А. О., Кіліл'єва А. В. Перспективи розвитку вітчизняного ринку лізингових послуг у контексті трансформації фінансових відносин в Україні. *Економічний простір*. 2018. № 140. С. 14-26.

4. Смірнова О. О. Особливості лізингового бізнесу в Україні. URL: <http://www.sworld.com.ua/konfer38/77.pdf>.

5. Зайцев В. О. Проблеми розвитку ринку лізингу в Україні та його поточний стан. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/29750>.

6. Артеменко Д. М. Оцінка провідних індикаторів регуляторної політики держави у банківському секторі. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1(40). С. 147-152.

7. Стан та тенденції розвитку лізингових компаній в Україні. Національний банк України. Офіційні статистичні дані. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>.

8. Про фінансовий лізинг : Закон України від 04.02.2021 р. № 1201-IX. Поточна редакція 11.02.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>.

9. Solifi Group Leasing Report. URL: <https://www.solifi.com/ebooks/global-leasing-report>.

References

1. Stoiko, O. Ya. (2019). Lizynhove kredyтування yak instrument kapitalizatsii ahrarnoho sektoru ekonomiky [Leasing lending as a capitalization tool of the agrarian sector of the economy]. *Naukovi horyzonty – Scientific horizons*, 4 (77), pp. 58-66. DOI: <https://doi.org/10.33249/2663-2144-2019-77-4-58-66> [in Ukrainian].

2. Stanko, V. Yu., Stanko, S. V. Lizynhova forma kre-dyтування u sferi pidpriemnytstva [Leasing form of credit in the field of entrepreneurship]. *Vdosko-nalennia finansovo-kredytnoho mekhanizmu zabezpechennia innovatsiynoho rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky ta silskykh terytorii* [Improvement of the financial and credit mechanism for ensuring innovative development of the agrarian sector of the economy and rural areas]: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference. Retrieved from <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1961/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%A2%D0%95%D0%97.pdf#page=165> [in Ukrainian].

3. Vasylijeva, T. A., Boiko, A. O., Kililjeva, A. V. (2018). Perspektyvy rozvytku vitchyznianoho rynku lizynhovyykh posluh u konteksti transformatsii finansovykh vidnosyn v Ukraini [Prospects for the development of the domestic market of leasing services in the context of the transformation of financial relations in Ukraine]. *Ekonomichniy prostir*, 140, pp. 14-26 [in Ukrainian].

4. Smirnova, O. O. Osoblyvosti lizynhovoho biznesu v Ukraini [Peculiarities of leasing business in Ukraine]. Retrieved from <http://www.sworld.com.ua/konfer38/77.pdf> [in Ukrainian].

5. Zaitsev, V. O. Problemy rozvytku rynku lizynhu v Ukraini ta yoho potochnyi stan [Development problems of the leasing market in Ukraine and its current state]. Retrieved from <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/29750> [in Ukrainian].

6. Artemenko, D. M. (2021). Otsinka providnykh indykatyviv rehuliatornoj polityky derzhavy u bankivskomu sektori [Assessment of Leading Indicators of State Regulatory Policy in the Banking Sector]. *Visnyk ekonomichnoy nauky Ukrainy*, 1(40), pp. 147-152. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).147-152](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).147-152) [in Ukrainian].

7. Stan ta tendentsii rozvytku lizynhovyykh kompanii v Ukraini [State and development trends of leasing companies in Ukraine]. *National Bank of Ukraine. Official statistics*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic> [in Ukrainian].

8. Pro finansovy lizynh : Zakon Ukrainy vid 04.02.2021 r. № 1201-IX. Potochna redaktsiia 11.02.2022 roku [About financial leasing: Law of Ukraine dated February 4, 2021 No. 1201-IX. Current edition of 02/11/2022]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> [in Ukrainian].

9. Solifi Group Leasing Report. Retrieved from <https://www.solifi.com/ebooks/global-leasing-report>.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2022

Формат цитування:

Шевченко Н. В., Пушак Г. І. Проблеми розвитку вітчизняних лізингових компаній в умовах кризи. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 106-109. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).106-109](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).106-109)

Shevchenko, N. V., Pushak, H. I. (2022). Problems of the Development of Domestic Leasing Companies in Crisis Conditions. *Visnyk ekonomichnoy nauky Ukrainy*, 1 (42), pp. 106-109. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).106-109](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).106-109)